

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય સમક્ષ

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન (અગેનસ્ટ ઓર્ડર પાસ બાય સબઓર્ડિનેટ કોર્ટ)

નં. ૬૧૫/૨૦૧૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

નામદાર ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.જી. શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના રિપોર્ટરોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સોંપી શકાય કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર સવાલનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

મુસ્તફા ઉસ્માનભાઈ નાગોરી અરજીકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય..... સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ વતી એડવોકેટ શ્રી ઇ.ઈ. સૈયદ
અરજદાર(રો) નં. ૧ વતી એડવોકેટ શ્રી સિકંદર સૈયદ
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી એ.પી.પી. શ્રી કે.પી. રાવલ

=====

કોરમ: નામદાર ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.જી. શાહ

તારીખ: ૦૩/૧૦/૨૦૧૬

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

૧. નિયમ. વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સિકંદર સૈયદ સાથે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ઇ. ઇ. સૈયદ સામાવાળા નં. ૧ માટે નિયમની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે અને વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી કે. પી. રાવલ સામાવાળા નં. ૧ રાજ્ય માટે નિયમની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે.

૨. અરજદાર માટે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સિકંદર સૈયદ સાથે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ઇ. ઇ. સૈયદને તથા સામાવાળા રાજ્ય માટે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી કે. પી. રાવલને સાંભળ્યા. રેકૉર્ડની ચકાસણી કરી.

૩. અહીંના અરજદાર જૂનાગઢ ખાતેની સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષના એન.ડી.પી.એસ. કેસ નં. ૧/૨૦૧૫માંના આરોપીઓ પૈકીના એક છે, જે પ્રભાસ પાટણ (વેરાવળ ખાતે) પોલીસ સ્ટેશન ગુન્હા નં. નં. III ૫૦૩૭/૨૦૦૬, નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સિસ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની કલમ ૨૦(b), ૨૧ અને ૨૯(૨) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારે ગીર સોમનાથ, વેરાવળના જથ્થા એડીશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા આંક ૮ ની અરજી પર પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૨ જુલાઈ, ૨૦૧૬ ના તે ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા તેમની

સામે મુકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત (ડિસ્ચાર્જ) કરવાની તેમની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

૪. પ્રોસિક્યુશનના કેસનો મુખ્ય સારાંશ એવો છે કે તારીખ ૧૯ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬ ના રોજ તપાસ કરનાર એજન્સીને એવી ગુપ્ત બાતમી મળી હતી કે અલી ઉઘાડ નામનો પ્રભાસ પાટણ ખાતે રહેતો શખ્સ સાંજના સમયે વેરાવળ બાયપાસ રોડ પરથી પસાર થઈને ચરસનો કેટલોક જથ્થો પહોંચાડવાનો છે અને તેથી તેમણે સ્ટેશન ડાયરી એન્ટ્રી નં. ૧૭/૨૦૧૬ માં આવી માહિતીની નોંધ કરીને તે વિસ્તારમાં વોચ ગોઠવી હતી. અલી ઉઘાડ માટે પેટ્રોલીંગ અને વોચ દરમિયાન, ચરસ સાથે એવો કોઈ શખ્સ પસાર થયો ન હોવાથી, તેમણે એન્ટ્રી નં. ૨/૨૦૦૬ થી નીલ રેડની નોંધ કરી અને પેટ્રોલીંગ ચાલુ રાખ્યું, જે દરમિયાન તેમને બીજી માહિતી મળી કે મફતિયાપરા ગામનો રહેવાસી જુમ્મા હસન પોતાના ઘરમાં ચરસનો સંગ્રહ કરીને તેનું વેચાણ કરે છે. તેથી, તેઓ ઉપર ઉદ્દેખિત એ જ પંચો સાથે તે જગ્યાએ પહોંચવા રવાના થયા અને મફતિયાપરા ખાતે જુમ્મા હસન મળી આવ્યો, જ્યાં તે ઘરની બહારના ભાગે બાંકડા પર સૂતો હતો અને જ્યારે તેને તેનું નામ પૂછવામાં આવ્યું ત્યારે તેણે પોતાનું નામ જુમનભાઈ હસનભાઈ સંઘી બતાવ્યું અને તેના પરિસરની તલાશી લેતાં સિમેન્ટની ગુણો સાથે સંગ્રહિત ચરસનો ગેરકાયદેસર જથ્થો મળી આવ્યો. તેથી, તેનું વજન સુનિશ્ચિત કરવા અને આવી ગુણોમાંથી નમૂના એકત્રિત કરવા માટેની જરૂરી પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી હતી અને આવી રેડ માટે જરૂરી એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં આખી વિગત અને વાર્તા જાહેર કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાના

ઘરમાંથી ૧૦૯ કિલો ચરસ મળી આવ્યું હતું. આ રીતે જરૂરી તપાસ પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી અપીલકર્તા સામે ચાર્જશીટ કરવામાં આવી હતી.

૫. જો આપણે આંક ૨ પરના ચાર્જની ચકાસણી કરીએ તો એવો આરોપ છે કે તારીખ ૨૦.૧૨.૨૦૦૬ ના રોજ સદર જુમનભાઈએ ભાગેડુ આરોપી મુસ્તફાભાઈ ઉસ્માનભાઈ નાગોરીને વેચવા માટે ૧.૯ કિલો ચરસનો સંગ્રહ કર્યો હતો. આ રીતે, જો કે આવા આરોપીનું નામ બાતમી તરીકે મળ્યું ન હતું, અને સાંજે નીલ રિપોર્ટ નોંધવામાં આવ્યો હોવા છતાં, પોલીસે ઉપર જણાવ્યા મુજબ જુમનભાઈના સ્થળની તલાશી લીધી હતી અને એવો આરોપ મૂક્યો હતો કે તેના ઘરમાંથી ગેરકાયદેસર જથ્થો મળી આવ્યો હતો અને તેથી તેની સામે ચાર્જશીટ કરવામાં આવી હતી. જો કે, વર્તમાન અરજદાર સામે હાલમાં ચાર્જ એવો છે કે સદર જુમનભાઈએ પોલીસ સમક્ષ જાહેર કર્યું હતું કે તેમણે અમદાવાદના મુસ્તફા શેખ નામના શખ્સ પાસેથી આ ગેરકાયદેસર જથ્થો મેળવ્યો હતો, અને તેથી હાલમાં તપાસ એજન્સીએ મુસ્તફા ઉસ્માનભાઈ નાગોરી નામના વર્તમાન અરજદાર સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરી છે.

૬. હકીકત એ રહે છે કે તપાસ એજન્સીએ સ્પેશિયલ કેસ નં. ૧/૨૦૦૭ માં તારીખ ૩૦ માર્ચ, ૨૦૧૦ ના ચુકાદા દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા સદર જુમનભાઈ હસનભાઈ કેસુર સામેના ચુકાદા અને હુકમને સજા વધારવા માટે અગાઉથી જ પડકાર્યો છે. જો કે, આ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા તેના તારીખ ૦૯.૦૬.૨૦૧૬ ના ચુકાદા અને હુકમથી આવી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૪૪/૨૦૧૦ ફગાવી દેવામાં આવી છે. એ પણ બિન-વિવાદાસ્પદ હકીકત છે

કે સદર જુમનભાઈ હસનભાઈ કેસુર, જેમની પાસેથી રેડ દરમિયાન ગેરકાયદેસર જથ્થો કબ્જે કરાયો હોવાનો આરોપ છે, તેમની સજા વધારવા માટેની રાજ્યની અપીલ ફગાવી દેતી વખતે, ડિવિઝન બેંચે દોષસિદ્ધિ સામેની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૧૫/૨૦૧૬ ધ્યાને લીધી હતી અને આવી અપીલ મંજૂર કરતી વખતે ડિવિઝન બેંચે સદર જુમનભાઈ હસનભાઈ કેસુરની દોષસિદ્ધિનો ચુકાદો રદબાતલ ઠેરવ્યો હતો અને તેમને કેદમાંથી મુક્ત કર્યા હતા. અહીંના અરજદારે આવી તમામ હકીકતલક્ષી વિગતો અને ચુકાદાની નકલો રેકૉર્ડ પર રજૂ કરી છે. જો કે, સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ આવી હકીકત જાહેર કરવામાં આવી હોવા છતાં, સેશન્સ કોર્ટે તેની સમક્ષના એડીશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરની રજૂઆતોને જ ધ્યાનમાં લીધી હતી કે વર્તમાન અરજદાર સંબંધિત સમયે ભાગેડુ હતા અને આટલા વર્ષો સુધી તેમની ધરપકડ થઈ શકી ન હોવાથી તેમને ડિસચાર્જ કરી શકાય નહીં.

૭. કમનસીબે, સેશન્સ કોર્ટ એ સમજવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે જ્યારે મુખ્ય આરોપી જેની પાસેથી ગેરકાયદેસર જથ્થો જપ્ત કરાયો હોવાનો આરોપ હતો, એટલે કે જુમનભાઈ હસનભાઈ કેસુર, તેમને હાઈકોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા છે અને તેના દ્વારા હાઈકોર્ટે એવું માન્યું છે કે મુખ્ય આરોપી પાસેથી કોઈ ગેરકાયદેસર જથ્થો સામેલ નહોતો કે કબ્જે કરાયો નહોતો, ત્યારે વર્તમાન અરજદાર દ્વારા કે તેમને આવો ગેરકાયદેસર જથ્થો મોકલવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ એ પણ સમજવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે વર્તમાન અરજદાર સામેનો પુરાવો માત્ર મૂળ આરોપીના નિવેદનના રૂપમાં જ છે કે તેને

મુસ્તફા શેખ નામના શખ્સ પાસેથી આવો ગેરકાયદેસર જથ્થો મળ્યો હતો. તેથી વર્તમાન અરજદારને ઓળખવા માટે અથવા વર્તમાન અરજદાર ગુના સાથે કોઈપણ રીતે સંબંધિત કે સંકળાયેલા છે તેની પુષ્ટિ કરવા માટે કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવાના અભાવે, વર્તમાન અરજદારનું નામ મુસ્તફા શેખ નથી, પરંતુ મુસ્તફા ઉસ્માનભાઈ નાગોરી હોવા છતાં, તેમને ગુનામાં સાંકળવા અને ચાર્જશીટ કરવી એ માત્ર અિયમિત અને ગેરકાયદેસર નથી પરંતુ તપાસ એજન્સીની દબંગગીરી છે.

૮. જો આપણે મુખ્ય આરોપી સામેની અપીલના ચુકાદાની ચકાસણી કરીએ તો એ સ્પષ્ટ થાય છે કે વ્યવહારિક રીતે તપાસ એજન્સી માત્ર પોતાનો કેસ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે એટલું જ નહીં, પરંતુ પંચ સાક્ષીઓ પણ હોસ્ટાઈલ (મુકરર) થઈ ગયા હતા અને તેથી હવે જ્યારે ચાર્જશીટમાં આરોપ મુકાયા મુજબ ગેરકાયદેસર જથ્થાની હાજરી અથવા ગુનો આચરવા અંગે પણ મુખ્ય આરોપી સામે કોઈ પુરાવા નથી, તો પછી વર્તમાન અરજદાર સામે કેસ કરવાનો કે ચાર્જશીટ કરવાનો કોઈ હેતુ નથી, કે જેમની સામે વર્તમાન અરજદારે કોઈ ગુનો આચર્યો છે તેની પુષ્ટિ કરે તેવો કોઈ પણ પ્રકારનો પુરાવો નથી.

૯. સામાવાળા-રાજ્યની એ રજૂઆતોમાં કોઈ દમ નથી કે પોલીસે વર્ષ ૨૦૦૬ ના સંબંધિત સમયે વર્તમાન અરજદારની ધરપકડ કરવા માટે અત્યંત પ્રયાસો કર્યા હતા, પરંતુ તેઓ મળી આવ્યા ન હતા. જો કે, આક્ષેપિત હુકમ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આવી ક્વાયત દરમિયાન, પોલીસે સંતોષકારક રીતે અનેક વ્યક્તિઓના નિવેદનો નોંધ્યા હતા અને વર્તમાન અરજદારના ઘર પર રેડ કરી

હતી, ઘરમાંથી કોઈ ગેરકાયદેસર જથ્થો મળી આવ્યો ન હતો. તેથી, માત્ર સંબંધિત સમયે અરજદાર તેમના ઘરે મળી ન આવ્યા હોવાનો કેસ તેમના વાંક/દોષને સાબિત કરી શકતો નથી, જ્યારે તેમની સામે નિર્દોષ છૂટેલા સહ-આરોપીના નિવેદન સિવાય કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવા નથી.

૧૦. ઉપરોક્ત વિરોધાભાસી નિવેદનો અને પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ભલે કોઈ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો પુરાવો હોય, કારણ કે ચાર્જશીટમાં કોઈ સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ પુરાવા નથી, જે પ્રથમ દર્શનીય (prima-facie) રીતે પણ આ ગુનો આચરવામાં આરોપી અરજદારની સંડોવણી દર્શાવી શકે, તેથી અરજદારને થોડા વર્ષો સુધી ટ્રાયલનો સામનો કરવાનું કહેવાનું કોઈ કારણ નથી. જો આ રીતે પરવાનગી આપવામાં આવે તો, વ્યવહારિક રીતે તે મૂળ ગુનેગારને ટ્રાયલ અને સજામાંથી મુક્ત થવામાં મદદ કરશે, કારણ કે અરજદાર સામે પ્રથમ દર્શનીય પુરાવાના અભાવે પણ, આખી મશીનરી વર્તમાન અરજદાર સામે કેસ સાબિત કરવા માટે બિનજરૂરી રીતે તેમની શક્તિનો બગાડ કરશે.

૧૧. તેથી, ભલે તે ચોક્કસ છે કે જો કોઈ આરોપી સામે કોઈ પ્રથમ દર્શનીય પુરાવો હોય તો તેને ડિસ્ચાર્જ કરી શકાય નહીં, પરંતુ એ પણ ચોક્કસ છે કે આરોપ નક્કી કરવા માટે ન્યૂનતમ અને પ્રથમ દર્શનીય પુરાવાની હાજરી હોવી જરૂરી છે અને તેથી, ફો.કા.સં. માં આરોપીને ડિસ્ચાર્જ કરવા અંગેની જોગવાઈ છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ સામે પ્રથમ દર્શનીય પુરાવાના અભાવે, કોર્ટ આવી વ્યક્તિને કથિત ગુનાઓમાંથી મુક્ત કરી શકે છે.

૧૨. આવા નિષ્કર્ષના સમર્થનમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપવો જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છે:

(૧) એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૨૦૪૧: સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. પ્રિયા શરણ મહારાજ એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે આરોપ ફેમ કરવાના તબક્કે, કોર્ટે સામગ્રીને એ જોવા માટે ધ્યાનમાં લેવાની રહેશે કે આરોપીએ ગુનો આચર્યો છે તેવું માની લેવા માટે કોઈ આધાર છે કે કેમ અથવા તેની સામે આગળ વધવા માટે કોઈ પૂરતો આધાર નથી, નહીં કે દોષસિદ્ધિ થવાની શક્યતા નથી તેવા નિષ્કર્ષ પર આવીને આરોપો નક્કી કરવા માટે.

(૨) એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૬૬૫ = ૨૦૦૦ એસ.સી.સી.(૨) ૫૭ : સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. એસ.બી. જોહરી એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે, કલમ ૨૨૭ અને કલમ ૨૨૮ ના તબક્કે કોર્ટે પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવાની અને આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે રજૂ કરાયેલી સામગ્રી પૂરતી છે કે નહીં તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવાની જરૂર નથી. માત્ર પ્રથમ દર્શનીય (prima-facie) કેસ જ જોવાનો રહેશે. જો પુરાવા, જે પ્રોસિક્યુટર આરોપીનો દોષ સાબિત કરવા માટે રજૂ કરવા માંગે છે, તેને પૂર્ણપણે સ્વીકારવામાં આવે તો પણ તે દર્શાવી શકતા નથી કે આરોપીએ તે ચોક્કસ ગુનો કર્યો છે, તો ચાર્જ રદ કરી શકાય છે. આમ એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે ચાર્જ ફેમ કરવાના તબક્કે, કોર્ટે પ્રથમ દર્શનીય રીતે વિચારવાનું રહેશે કે આરોપી સામે આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર છે કે નહીં. કોર્ટે પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવાની અને રજૂ કરાયેલી સામગ્રી આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી છે કે નહીં તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવાની જરૂર નથી. જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે આગળ વધવા માટે પ્રથમ દર્શનીય કેસ બને છે તો ચાર્જ ફેમ કરવાનો રહેશે. જો પુરાવા, જે પ્રોસિક્યુટર આરોપીનો દોષ સાબિત કરવા માટે રજૂ કરવા માંગે છે, તેને ક્રોસ-એક્ઝામિનેશન દ્વારા પડકારવામાં આવે અથવા બચાવ પક્ષના પુરાવા (જો કોઈ હોય તો) દ્વારા ખંડન કરવામાં આવે તે પહેલાં તેને

પૂર્ણપણે સ્વીકારવામાં આવે તો પણ તે દર્શાવી શકતા નથી કે આરોપીએ તે ચોક્કસ ગુનો કર્યો છે, તો ચાર્જ રદ કરી શકાય છે. આવા કિસ્સામાં ટ્રાયલ આગળ ચલાવવા માટે કોઈ પૂરતો આધાર રહેશે નહીં.

(૩) ૨૦૦૫ એસ.સી. ૩૫૯: સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા વિ. દેબેન્દ્ર નાથ પાઠી સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠેરવ્યું છે કે, સંહિતાની કલમ ૨૨૭ પરથી જણાય છે કે સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ ચલાવવા પાત્ર કેસમાં, જો કોર્ટ કેસના રેકૉર્ડ અને તેની સાથે રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજોને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને પ્રોસિક્યુશન તથા આરોપીની રજૂઆતો સાંભળ્યા પછી જજ એવું માને છે કે આરોપી સામે આગળ વધવા માટે કોઈ પૂરતો આધાર નથી, તો તેમણે આમ કરવાના કારણો નોંધ્યા પછી આરોપીને ડિસ્ચાર્જ કરવાનો રહેશે.

(૪) (૧૯૯૭) ૪ એસ.સી.સી. ૩૯૩ = ૧૯૯૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬૦૮. ૧૮૩૩: સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. પ્રિયા શરણ મહારાજ, નિરંજન સિંહ કરમ સિંહ પંજાબી (ઉપરોક્ત) ના કેસનો સંદર્ભ આપતાં ઠેરવ્યું કે કલમ ૨૨૭ અને ૨૨૮ ના તબક્કે, કોર્ટે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી અને દસ્તાવેજોનું મૂલ્યાંકન એ જોવાના હેતુથી કરવાની જરૂર છે કે તેમાંથી ઉદ્ભવતી હકીકતોને તેના મૂળ સ્વરૂપે લેતાં કથિત ગુનો બનાવતા તમામ ઘટકોનું અસ્તિત્વ જાહેર થાય છે કે કેમ. કોર્ટ, આ મર્યાદિત હેતુ માટે, પુરાવાની ચકાસણી કરી શકે છે કારણ કે તે પ્રારંભિક તબક્કે પણ પ્રોસિક્યુશન જે કંઈ કહે છે તે બધું જ પરમ સત્ય તરીકે સ્વીકારી લેવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં, પછી ભલે તે કેસની વ્યાપક સંભાવનાઓની વિરુદ્ધ હોય. તેથી, ચાર્જ ફ્રેમ કરવાના તબક્કે, કોર્ટે સામગ્રીને એ જોવાના હેતુથી ધ્યાનમાં લેવાની રહેશે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો છે તેવું માની લેવા માટે કોઈ આધાર છે કે કેમ અથવા તેની સામે આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર નથી, નહીં કે તે દોષસિદ્ધિ તરફ દોરી જવાની શક્યતા નથી તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવાના હેતુ માટે.

(૫) એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૨૧૪૯ = ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬બલ્યુ. ૩૬૮૩ ચક્રવર્તી વિ. સ્ટેટ સોમા એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે: આરોપ ફેમ કરતા પહેલા કોર્ટ રેકૉર્ડ પર મૂકાયેલી સામગ્રી પર પોતાની ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો જ જોઈએ અને તેને સંતોષ થવો જ જોઈએ કે આરોપી દ્વારા ગુનો આચરવો શક્ય હતો.

(૬) એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૧૮૯૦ જનરલ ઓફિસર કમાન્ડિંગ વિ. સી.બી.આઈ. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે: ગુનાની નોંધ (cognizance) લેવાની હોય છે, ગુનેગારની નહીં, અને આરોપ ફેમ કરવા માટે આરોપી સામે મજબૂત પુરાવા એકત્રિત કરવા અને રજૂ કરવા એ તપાસ એજન્સીની ફરજ છે અને જો આવા આરોપો એટલે કે પુરાવા વ્યાજબી શંકાથી પર રેકૉર્ડ પર સાબિત થાય તો જ કોર્ટ આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકે છે. તેથી, જો આરોપી દ્વારા ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું સાબિત કરવાની કોઈ શક્યતા ન હોય, તો ચાર્જ ફેમ કરી શકાતો નથી.

(૭) એ.આઈ.આર. ૨૦૦૯ એસ.સી. સપ્પ. ૧૭૪૪ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. શીતલા સહાય માં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે જો કોર્ટ માત્ર એવા અભિપ્રાય પર પહોંચે છે કે આરોપી સામે કોઈ પુરાવા નથી, તો કોર્ટ આરોપીને ટ્રાયલનો સામનો કરવા કહીને હેરાનગતિમાં મૂકવો જોઈએ નહીં.

૧૩. આમ, આ વિષય પરનો કાયદો હવે સુસ્થાપિત થયેલ છે કે, કલમ ૨૨૭ અને ૨૨૮ ના તબક્કે, કોર્ટ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી અને દસ્તાવેજોનું મૂલ્યાંકન એ જોવાના હેતુથી કરવાની જરૂર છે કે તેમાંથી ઉદ્ભવતી હકીકતોને તેના મૂળ સ્વરૂપે લેતાં કથિત ગુનો બનાવતા તમામ ઘટકોનું અસ્તિત્વ જાહેર થાય છે કે કેમ. કોર્ટ, આ મર્યાદિત હેતુ માટે, પુરાવાની ચકાસણી કરી શકે છે કારણ કે તે પ્રારંભિક તબક્કે પણ પ્રોસિક્યુશન જે કંઈ કહે છે તે બધું જ પરમ સત્ય તરીકે સ્વીકારી લેવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં, પછી ભલે તે સામાન્ય બુદ્ધિ અથવા

કેસની વ્યાપક સંભાવનાઓની વિરુદ્ધ હોય. તેથી, ચાર્જ ફ્રેમ કરવાના તબક્કે, કોર્ટે સામગ્રીને એ જોવાના હેતુથી ધ્યાનમાં લેવાની રહેશે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો છે તેવું માની લેવા માટે આધાર છે કે કેમ અથવા તેની સામે આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર નથી, નહીં કે તે દોષસિદ્ધિ તરફ દોરી જવાની શક્યતા નથી તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવાના હેતુ માટે.

૧૪. જો કે એ બાબતને નકારી શકાય નહીં કે જે જોવાનું છે તે "મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષની સામગ્રી પર આધારિત અત્યંત મજબૂત શંકા છે, જે તેમને આક્ષેપિત ગુનો બનાવતા હકીકતલક્ષી ઘટકોના અસ્તિત્વ અંગે એક માન્યતાજનક અભિપ્રાય બાંધવા તરફ દોરી જાય છે"; તેથી માત્ર સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું ઠેરવ્યું છે તેટલા માટે એવું કહી શકાય નહીં કે શંકાના અભાવે પણ, આક્ષેપિત ગુનો આચર્યાના માન્યતાજનક અભિપ્રાય પરથી ચાર્જ ફ્રેમ થવો જ જોઈએ. એ કહેવું પૂરતું છે કે જ્યારે કાયદો/અધિનિયમ આરોપીને ડિસ્ચાર્જ કરવાની જોગવાઈ આપે છે, ત્યારે મૂળભૂત રીતે આરોપીને ડિસ્ચાર્જ મેળવવાનો અધિકાર છે, જે ચોક્કસ માપદંડોની પરિપૂર્તિને આધીન હોઈ શકે છે, જે કાયદામાં તેમજ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા તેના અર્થઘટનમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હોય અને અન્યથા નહીં. તેથી જો ચાર્જશીટ સાથે એવા કોઈ પુરાવા ન હોય કે જે આરોપી દ્વારા ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાની સહેજ પણ શંકા ઊભી કરે, તો ડિસ્ચાર્જનો હુકમ થઈ શકે છે. એ કહેવાની જરૂર નથી કે ગુનો આચરવા અંગે શંકા હોય તો પણ, ડિસ્ચાર્જનો ઇનકાર કરવા માટે જે જરૂરી છે તે જેની સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી છે તે આરોપી દ્વારા ગુનો આચરવાની શંકા છે. આમ ગુનો

આચરવા માટે શંકા શક્ય હોય તો પણ, અને જો આવી શંકાને આરોપી સાથે જોડવા માટે કોઈ પુરાવા ન હોય, તો આરોપી સામે એવી ધારણા કરી શકાય નહીં કે તેણે ગુનો કર્યો હતો અને તે ચાર્જશીટ હેઠળ તેની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત (ડિસ્ચાર્જ) થવા માટે હકદાર બની શકે છે. એ કહેવાની જરૂર નથી કે વ્યક્તિ સામે મુકાયેલા આરોપોને ધ્યાનમાં લેવાના છે, નહીં કે બનાવની વાર્તા અથવા ઇતિહાસને જે ગુનો આચરવામાં પરિણમે છે. વધુ સ્પષ્ટતા માટે, કોઈપણ વ્યક્તિ સામે ચાર્જ ફ્રેમ કરવા માટે માત્ર ગુનો આચરવો પૂરતો નથી, પણ ગુનો તે ચોક્કસ વ્યક્તિ દ્વારા જ આચરવામાં આવ્યો હતો અને અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા નહીં તેવી કંઈક શંકા હોવી જોઈએ. જો શંકા એ અસરની હોય કે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, કદાચ આરોપીએ તે ગુનો ન કર્યો હોય પરંતુ વાસ્તવિક ગુનેગાર કોઈ અન્ય હોઈ શકે, તો કોર્ટે એ જોવું પડશે કે સત્ય બહાર આવે જેના દ્વારા તપાસ એજન્સીને કોઈપણ એક શંકાસ્પદ કે નિર્દોષ વ્યક્તિ સામે માત્ર ચાર્જશીટ દાખલ કરીને હાથ હેઠા મૂકી દેવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. આવા કિસ્સાઓમાં તપાસ એજન્સીના માત્ર એવા અભિપ્રાય પર ટ્રાયલ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં કે આરોપીએ ચાર્જશીટમાં આક્ષેપ કર્યા મુજબ ગુનો કર્યો હતો. કોર્ટે રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ પ્રથમ દર્શનીય પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી સ્વતંત્ર અભિપ્રાય પર પહોંચવું પડશે જે માત્ર ચાર્જશીટના રૂપમાં જ છે, માત્ર કોષ્ટકરૂપ ચાર્જશીટ જ નહીં પરંતુ સાક્ષીઓની યાદી અને તપાસ એજન્સી સમક્ષના તેમના નિવેદનો (પોલીસ પેપર્સ). એ બાબતને નકારી શકાય નહીં કે સજાનો દર ઘણો ઓછો છે માત્ર એ જ કારણસર કે જો કે પોલીસ

પેપર્સ ચાર્જશીટને સમર્થન આપે છે, પરંતુ ટ્રાયલ સમયે સાક્ષીઓ તેમના નિવેદનને સમર્થન આપતા નથી; આવું બનવાનું કારણ એ શક્યતા છે કે પીનલ કોડ હેઠળ વ્યક્તિ/શરીર વિરુદ્ધના મોટાભાગના ગુનાઓમાં સાક્ષીઓના નિવેદનો સામાન્ય રીતે એવા પ્રકારના હોય છે કે આરોપીએ ચોક્કસ રીતે વર્તન કર્યું હતું. જો કે જ્યારે ગુનો કોઈ દસ્તાવેજો અથવા બૌદ્ધિક અને વાસ્તવિક મિલકતોને લગતો હોય, ત્યારે તપાસ એજન્સીએ માત્ર મૌખિક પુરાવાના બદલે સંભવિત મજબૂત પુરાવાઓ સાથે વાસ્તવિક ગુનેગારને શોધવો પડશે કે આરોપીએ આક્ષેપ કર્યા મુજબ ગુનો કર્યો હતો. આ એ ક્ષેત્ર છે જ્યાં માત્ર ગુનો આચરવા અંગે જ નહીં પરંતુ જેની સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી છે તે આરોપીની સંડોવણી કે ભૂમિકા અંગે સ્વતંત્ર શંકા ઊભી કરવાની કોર્ટની ફરજ છે અને જો આરોપી સામે ગુનો આચર્યા અંગે સહેજ પણ શંકાની શક્યતા ન હોય, તો આવી વ્યક્તિને તેની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત (ડિસ્ચાર્જ) કરવામાં કોઈ વાંધો નથી. આવા કિસ્સાઓમાં મૂળ વિજયી ફિરોયાદી અને તપાસ એજન્સી માટે આ બાજુ આવી વ્યક્તિને શંકા હેઠળ રાખવા છતાં વાસ્તવિક ગુનેગારને શોધવા માટે વધુ તપાસ ખુદી રહેશે, અન્યથા માત્ર શંકાના આધારે જ પરંતુ તેની સામે પૂરતા પુરાવા વિના વ્યક્તિ સામે ચાર્જ દાખલ કરવો એ નિર્રર્થક કવાયત બની રહેશે અને તેનાથી માત્ર બિનજરૂરી કામનું ભારણ જ નહીં પરંતુ સમાજમાં ગુનાખોરી પણ વધશે, કારણ કે વાસ્તવિક ગુનેગારો પોતાને ટ્રાયલથી અલગ રાખવામાં સફળ રહે છે.

૧૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, ડિસ્ચાર્જના અસ્વીકારની પુષ્ટિ કરતા તમામ ચુકાદાઓને તેના વાસ્તવિક અર્થમાં વાંચવાના અને સમજવાના રહેશે, નહીં કે એવું માનવાનું કે માત્ર આપેલ કેસમાં ડિસ્ચાર્જનો હુકમ ના મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો તેથી કોઈ કેસમાં કોઈ આરોપીને ડિસ્ચાર્જ કરવાનો કોઈ હુકમ થઈ શકે નહીં. જો એવું હોત, તો કાયદાની પુસ્તકમાં ફો.કા.સં. ની કલમ ૨૨૭ ની જોગવાઈઓ હોત જ નહીં. આવી ચર્ચાના પ્રકાશમાં જો આપણે આ મુદ્દા પર એ.આઈ.આર. ૨૦૦૮ એસ.સી. ૨૯૯૧ યોગેશ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્રની ચકાસણી કરીએ તો, સંબંધિત અવલોકનો ઉપરોક્ત ખ્યાલને વધુ સ્પષ્ટ કરશે, જે નીચે મુજબ છે:

"૧૩. સામાપક્ષોની રજૂઆતો પર ધ્યાન આપતા પહેલા, આપણે સંહિતાની કલમ ૨૨૭ હેઠળ ટ્રાયલ જજની સત્તાઓના વ્યાપ અને મર્યાદાની ટૂંકમાં નોંધ લઈ શકીએ છીએ.

૧૪. સંહિતાનો પ્રકરણ XVIII, કલમ ૨૦૯ હેઠળના કમિટમેન્ટ ઓર્ડરને અનુલક્ષીને સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષની ટ્રાયલ માટેની પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરે છે. કલમ ૨૨૭ એવા સંજોગોની પરિકલ્પના કરે છે કે જે હેઠળ કલમ ૨૨૮ હેઠળ ચાર્જ ફ્રેમ કરવાના સમયના અગાઉના તબક્કે આરોપીનો ડિસ્ચાર્જ થઈ શકે છે. તે જોગવાઈ કરે છે કે કેસના રેકૉર્ડ, પોલીસ રિપોર્ટ સાથે રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજોને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને આરોપી તથા પ્રોસિક્યુશનને સાંભળ્યા પછી, કોર્ટ પાસેથી આરોપી સામે આગળ વધવા માટે "પૂરતો આધાર" છે કે કેમ તે નક્કી કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે, એટલું જ નહીં પરંતુ કોર્ટ તે નક્કી કરવા બંધાયેલી છે અને તેના પરિણામ સ્વરૂપે કાં તો આરોપીને ડિસ્ચાર્જ કરે અથવા તેની સામે ચાર્જ ફ્રેમ કરવા આગળ વધે.

૧૫. એ સર્વવિદિત છે કે આ કલમમાં દર્શાવેલ "આરોપી સામે આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર નથી" શબ્દો પ્રોસિક્યુશન દ્વારા ટ્રાયલ માટેનો કેસ બનાવવામાં આવ્યો છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે કેસની હકીકતો પર જજ તરફથી ન્યાયિક બુદ્ધિના પ્રયોગની પૂર્વધારણા કરે છે. જો કે, આ હકીકતનું મૂલ્યાંકન કરવામાં, આરોપી સામે પ્રથમ દર્શનીય (prima facie) કેસ બન્યો છે કે નહીં તે શોધવાના મર્યાદિત હેતુ માટે જજ પાસે સામગ્રીની ચકાસણી કરવાનો અને તેનું વજન કરવાનો અધિકાર છે. પ્રથમ દર્શનીય કેસ નક્કી કરવાની કસોટી દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત છે અને આ સંદર્ભમાં સાર્વત્રિક અમલીકરણનો કોઈ નિયમ બનાવવો ન તો શક્ય છે કે ન તો ઇચ્છનીય છે. જો કે, મોટા પ્રમાણમાં, જો બે મંતવ્યો સમાન રીતે શક્ય હોય અને જજને સંતોષ થાય કે તેમની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવા ગંભીર શંકાથી અલગ માત્ર શંકા જ ઊભી કરે છે, તો તેઓ આરોપીને ડિસ્ચાર્જ કરવાના તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં સંપૂર્ણપણે સાચા રહેશે. આ તબક્કે, તેમણે એ જોવાનું નથી કે ટ્રાયલ દોષસિદ્ધિમાં પરિણમશે કે નહીં. લાગુ પાડવાની વ્યાપક કસોટી એ છે કે જો ખંડન કરવામાં ન આવે તો, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી દોષસિદ્ધિને વ્યાજબી રીતે શક્ય બનાવે છે કે કેમ. (જુઓ: સ્ટેટ ઓફ બિહાર વિ. રમેશ સિંહ, (૧૯૭૭) ૪ એસ.સી.સી. ૩૯ અને યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. પ્રફુલ્લ કુમાર સામલ અને અન્ય, (૧૯૭૯) ૩ એસ.સી.સી. ૪.]

૧૬. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, આપણે હવે વિચારણા કરી શકીએ છીએ કે વર્તમાન કેસમાં હાઈકોર્ટ અરજદારને ડિસ્ચાર્જ કરવાનો ઈનકાર કરવામાં યોગ્ય હતી કે નહીં. XXX XXX XXX XXX XXX XXX

૨૭. ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે અપીલ મંજૂર કરવા મંજૂર છીએ. પરિણામે, આક્ષેપિત હુકમો રદબાતલ ઠેરવવામાં આવે છે અને અરજદારને ચાર્જશીટમાં તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત (ડિસ્ચાર્જ) કરવામાં આવે છે."

૧૭. હકીકત અને કાયદાના કાનૂની મુદ્દા બંને પરની ઉપરોક્ત ચર્ચાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે તપાસ એજન્સી બનાવની યોગ્ય તપાસ કરવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગઈ છે જેથી વાસ્તવિક ગુનેગારને શોધી શકાય અને આવા ગુનેગાર સામે દોષસિદ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે મજબૂત અને વિશ્વસનીય પુરાવા એકત્રિત કરી શકાય.

૧૮. મેં રેકૉર્ડ પરના પ્રથમ દર્શનીય પુરાવાઓની બારીકાઈથી ચકાસણી કરી છે જે ગુનો આચરવામાં આરોપીની સંડોવણી સાબિત કરવામાં સ્પષ્ટપણે નિષ્ફળ જાય છે અને આરોપો ફ્રેમ કરવા માટે તેમની સામે કોઈ પ્રથમ દર્શનીય પુરાવા નથી, તેથી રિવિઝન અરજી મંજૂર કરવા પાત્ર ઠરે છે, જેથી અરજદાર દ્વારા ડિસ્ટ્રીક્ટ માટેની અરજીઓ મંજૂર થાય છે.

૧૯. આથી અરજદાર સામે કોઈ પ્રથમ દર્શનીય પુરાવાના અભાવે, તેઓ કથિત ગુનાઓમાંથી ડિસ્ટ્રીક્ટ મેળવવાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે અને તેથી, આ રિવિઝન અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે. આથી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૨.૦૭.૨૦૦૭ (૧૨.૦૭.૨૦૧૬) નો આદેશિત હુકમ આથી રદબાતલ ઠેરવવામાં આવે છે, જેના પરિણામે રિવિઝન અરજી મંજૂર થાય છે અને તે રીતે અરજદારને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી મુક્ત (ડિસ્ટ્રીક્ટ) કરવામાં આવે છે.

૨૦. નિયમ આખર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.